

Antik Mısır'da Ölüm ve Öteki Dünya Tasavvurları

Muhammet Salih ŞİMŞİR

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1972

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 434

Kitap Adı : Antik Mısır'da Ölüm ve Öteki Dünya Tasavvurları

Book Title: Conceptions of Death and the Afterlife in Ancient Egypt

ISBN : 978-625-8596-48-9

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786258596489

Yazar | Author: Muhammet Salih Şimşir | orcid.org/0000-0002-0190-6141

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 302 (xiv+288)

Yayın Tarihi | Publication Date: Ağustos | August 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRPK1 - Antik Mısır dini ve mitolojisi | Ancient Egyptian religion & mythology

BISAC: REL040010 - Antik Dinler ve Mitoloji | Religion / Ancient

THEMA: QRSA - Antik Mısır dini ve mitolojisi | Ancient Egyptian religion and mythology

LC Classification: BL2441-BL2490 - Antik Mısır dini | Egyptian religion

DEWEY: 299.31 - Antik Mısır dini | Ancient Egyptian religion

WoS Category: Din | Religion

WoS Citation Topics Meso: 10.201 - Antik Din ve Edebiyat | Ancient Religion & Literature

WoS Citation Topics Micro: 10.201.2500 - Arkeoastronomi | Archaeoastronomy

Scopus Subject Areas: 1212 - Din Araştırmaları | Religious Studies

Atf Bilgisi | Cite as: Şimşir, Muhammet Salih. *Antik Mısır'da Ölüm ve Öteki Dünya Tasavvurları*. FCR Yayın Ltd.-Eskiyei, 2026.

© Tüm hakları saklıdır | All rights reserved: FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Antik Mısır'da Ölüm ve Öteki Dünya Tasavvurları

Muhammet Salih ŞİMŞİR

Ankara 2026

Yazar Hakkında | About the Author

Muhammet Salih ŞİMŞİR

Muhammet Salih Şimşir, 2015 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 2018 yılında aynı üniversitenin Dinler Tarihi Anabilim Dalı'nda hazırladığı *Antik Mısır Dininde Kahinlik, Sihir ve Büyü* başlıklı yüksek lisans tezini tamamladı. Ardından Eskişehir Osmangazi Üniversitesinde Turizm Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisans Programını bitirerek profesyonel turist rehberi oldu. 2026 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dinler Tarihi Anabilim Dalı'nda hazırladığı *Antik Mısır'da Ölüm ve Öteki Dünya Tasavvurları* başlıklı doktora çalışmasını tamamladı. Çalışmalarını ağırlıklı olarak Antik Mısır dini, ölüm ve öteki dünya inancı, cenaze ritüelleri ve Dinler Tarihi alanlarında sürdürmektedir. Uzun yıllar çeşitli sivil toplum kuruluşlarında eğitim faaliyetleri, kurumsal gelişim ve insani yardım çalışmaları yürüttü. Bunun yanı sıra profesyonel turist rehberi olarak, özellikle İstanbul'un tarihî ve kültürel mirasına yönelik rehberlik faaliyetlerini sürdürmektedir.

Muhammet Salih Şimşir graduated from the Faculty of Theology at Marmara University in 2015. In 2018, he completed his M.A. thesis in the Department of History of Religions at the same university, entitled *Prophecy, Magic and Sorcery in Ancient Egyptian Religion*. He subsequently completed a non-thesis Master's Program in Tourist Guiding at Eskişehir Osmangazi University and became a licensed professional tourist guide. In 2026, he earned his Ph.D. in the Department of History of Religions at the Graduate School of Social Sciences, Ankara University, with a dissertation entitled *Death and Conceptions of the Afterlife in Ancient Egypt*. His research focuses primarily on ancient Egyptian religion, beliefs concerning death and the afterlife, funerary rituals, and the History of Religions. For many years, he has been actively involved in educational initiatives, institutional development, and humanitarian aid projects within various non-governmental organizations. In addition, he works as a licensed professional tourist guide, specializing in the historical and cultural heritage of Istanbul.

Kitap Hakkında

Antik Mısır'da Ölüm ve Öteki Dünya Tasavvurları

Ölüm fikri, insan varoluşunu ve kültürel yapıyı şekillendiren belirleyici bir unsurdur. Ona yüklenen anlamlar kültürden kültüre ve dönemden döneme değişiklikler göstermiştir. Günümüzde biyolojik varlığın sona ermesi olarak tanımlanan ölüm süreci pek çok toplumda bir tür geçiş ve metafizik sürekliliğin parçası olarak görülmüştür. Öteki dünyada devam eden bu süreklilik algısı ölümün dinî ve ahlâkî bir hesaplaşma ve kozmik düzenin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmesine sebep olmuştur. Antik medeniyetler arasında ise ölüm ve öteki dünya anlayışını sistemli biçimde inşa eden Antik Mısır'ın özel bir yeri bulunmaktadır. Bu Kitap, Antik Mısır'da ölüm ve öteki dünya tasavvurlarını dinler tarihi metodolojisi ve fenomenolojik yaklaşım çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Antik Mısır'da öteki dünya inancı bireysel ve toplumsal yaşamda düzen, süreklilik ve anlam üreten bir işlev üstlenmiştir. Bu inanç çerçevesinde ortaya çıkan tasavvurlar, Nil Vadisi'nin coğrafi koşulları, kozmolojik gözlemler, toplumsal ve siyasi yapılar ile kültürel unsurların etkisiyle şekillenerek kendine has bir öteki dünya inancı meydana getirmiştir. Başlangıçta krala özgü özelliklere sahip olan öteki dünya anlayışı zamanla ritüel ve ahlaki ölçütler çerçevesinde daha geniş toplumsal kesimlere yayılmıştır. Piramit Metinleri, Tabut Metinleri ve Ölüler Kitabı gibi cenaze metinleri üzerinden yapılan incelemeler, öteki dünya tasavvurunun mekânsal düzlemde *Duat* kavramı etrafında şekillendiğini ve tarihsel süreç içerisinde gökyüzü ile yeraltına ilişkin unsurlarla ölüm sonrasında dönüşmüş ve etkin bir varlık hâline gelen *akh* kavramı ekseninde bütünlendiğini göstermektedir. Ayrıca *Ra*, *Osisiris* ve *Nut* kültleri etrafında şekillenen ölüm-yeniden doğuş döngüsü ile *Maat* ilkesi doğrultusunda gelişen ilahî yargı anlayışı, ölüm sonrası varoluşun ahlaki ve ritüel temellerini belirlemiştir. Sonuç olarak Antik Mısır'da öteki dünya, idealize edilmiş bir Mısır olarak tasvir edilmiş ve bu düşünce yapısının sonraki kültürler ve inançlar üzerinde doğrudan veya dolaylı etkiler bırakmış olabileceği değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dinler tarihi; Ölüm ve Öteki Dünya; Antik Çağ; Antik Mısır'da Ölüm Sonrası Yaşam İnancı; Mumyalama Ritüeli

About the Book

Conceptions of Death and the Afterlife in Ancient Egypt

The idea of death has been a defining element in shaping both human existence and cultural traditions. The meanings attributed to death have varied across cultures and historical periods. While today death is generally understood as the end of biological life, many societies have regarded it as a transitional stage and part of a metaphysical continuity. This perception of continuity in the afterlife has led to death being understood as a process of religious and moral accountability, as well as an integral component of the cosmic order. Among ancient civilizations, Ancient Egypt occupies a distinctive place for having developed one of the most systematic conceptions of death and the afterlife. This book examines Ancient Egyptian conceptions of death and the afterlife through the methodology of the History of Religions and a phenomenological approach. In Ancient Egypt, belief in the afterlife served as a source of order, continuity, and meaning in both individual and collective life. These conceptions were shaped by the geographical environment of the Nile Valley, cosmological observations, social and political structures, and cultural traditions, giving rise to a distinctive vision of the afterlife. Initially reserved for the king, the concept of the afterlife gradually became accessible to broader segments of society through ritual practices and moral criteria. An analysis of the *Pyramid Texts*, *Coffin Texts*, and the *Book of the Dead* demonstrates that the spatial conception of the afterlife was structured around the concept of the *Duat* and, over time, became integrated with both celestial and subterranean elements through the concept of the *akh*, understood as the transformed and efficacious state of existence attained after death. Furthermore, the cycle of death and rebirth associated with the cults of Ra, Osiris, and Nut, together with the doctrine of divine judgment shaped by the principle of *Maat*, established the moral and ritual foundations of posthumous existence. Ultimately, the afterlife in Ancient Egypt was envisioned as an idealized Egypt, and this study argues that this worldview may have exerted both direct and indirect influence on subsequent cultures and religious traditions.

Keywords: History of Religions; Death and the Afterlife; Ancient World; Belief in the Afterlife in Ancient Egypt; Mummification Rituals.

ÖN SÖZ

Ölüm fikri, insan düşüncesinin en temel unsurudur. Ona yüklenen anlamlar kültürden kültüre ve dönemden döneme değişiklikler göstermiştir. Günümüzde biyolojik varlığın sona ermesi olarak tanımlanan ölüm süreci pek çok toplumda bir tür geçiş ve metafizik sürekliliğin parçası olarak görülmüştür. Öteki dünyada devam eden bu süreklilik algısı ölümün dinî ve ahlâkî bir hesaplaşma ve kozmik düzenin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmesine sebep olmuştur. Antik medeniyetler arasında ise ölüm ve öteki dünya anlayışını sistemli biçimde inşa eden Antik Mısır'ın özel bir yeri bulunmaktadır. Bu medeniyette ortaya çıkan öteki dünya tasavvurları hem yazılı kaynaklarda yer almış hem de anıtsal mimari ve mumyalar, *şabti* (heykelcikler) gibi somut örneklerle günümüze ulaşmıştır.

Bu çalışma, ölüm ve öteki dünya inancını dinler tarihi perspektifiyle Antik Mısır özelinde bütüncül bir yaklaşımla ele almayı amaçlamaktadır. Araştırmanın hedefi Antik Mısır'da ölüm ve öteki dünya tasavvurunu tarihsel, mitolojik, doktrinel, etik ve ritüel boyutlarıyla inceleyerek ölüm sonrası yaşam anlayışının arka planını ortaya koymak ve yeni araştırma alanlarına kapı aralamaktır. Bu doğrultuda çalışma, cenaze metinleri ve ritüelleri çerçevesinde Antik Mısır inançlarının bütününe yayılan bir ölüm anlayışını analiz etmeyi hedeflemektedir.

Çalışmanın giriş kısmında, ölüm ve öteki dünya inancı genel bir çerçevede ele alınarak, bu inancın tarihsel ve kültürel dönüşümü ölüm algısında meydana gelen değişimler üzerinden incelenmiştir. Böylece Antik Mısır konusuna geçmeden ölüm ve öteki dünya kavramlarıyla ilgili kavramsal ve teorik bir zemin oluşturulmaya çalışılmıştır.

Birinci bölümde ise Antik Mısır'da ölüm ve öteki dünyayı tanımlayan kavramlar çalışmamızda uyguladığımız fenomenolojik yaklaşımla ele alınmıştır. Öncelikle ölüm sonrası varo-

luş insan merkezli tanımlanmış ve *ba, ka, akh, shut, kalp, beden, duat, akhet* ve *rosetau* gibi ölümle ilgili temel kavramlar doktrinsel bir çerçevede değerlendirilmiştir. Ardından *Piramit Metinleri, Tabut Metinleri* ve *Ölüer Kitabı* başta olmak üzere cenaze literatüründen seçilen metinler, öteki dünya mitleri ve kozmolojisi çerçevesinde değerlendirilmiştir.

İkinci bölümde, Antik Mısır'da öteki dünya tasavvurunun inşasında etkili olan tanrılar, ritüeller ve mezar uygulamaları ele alınmıştır. Öteki dünya inancının merkezinde olan *Ra, Osiris, Nut, Maat* ve *İmentet* gibi tanrı ve tanrıçalar yargı, yeniden doğuş ve kozmik düzenle ilişkisi yönünden incelenmiştir. Ölüm sonrası geçiş uygulamaları üzerinde durulmuş, öteki dünyaya hazırlık için yapılan mumyalama, ağız açma ritüeli, mezar inşasının önemi ve büyüdü nesnelerin anlamına değinilmiştir.

Üçüncü ve son bölümde ise Antik Mısır öteki dünya tasavvurlarının ana temaları olan yargı, ödül ve yok oluş anlayışları ele alınmıştır. Bu kapsamda öteki dünyaya yolculuk, Osiris'in yargı sahnesi, kalbin tartılması, *sekhret iaru* (sazlık arazi) ve *sekhret hetep* (sunu bahçeleri) gibi ödül alanları ile azap, *she en sedjet* (ateş gölü) ve *Ammut* gibi cezalandırma biçimleri değerlendirilmiştir. Ayrıca bu inanç ve uygulamaların zamanla kralliyet dışı kesimlere yayılması öteki dünya anlayışının dönüşümü açısından ele alınmıştır.

Bu çalışma, doktora tezime dayanmakta olup, tez metni ve dipnotları gözden geçirilmiş, gerekli güncellemeler yapılmış ve kitap formatına uygun şekilde düzenlenmiştir. Çalışmanın ortaya çıkmasında bilgi, tecrübe ve destekleriyle önemli katkılarda bulunan Antik Mısır inançlarının anlaşılmasında Dinler Tarihi perspektifinin önemine dikkat çeken, çalışma sürecinin her aşamasında yardımını, desteğini ve kıymetli vaktini esirgemeyen değerli danışman hocam Prof. Dr. Ali İsra Güngör'e en içten şükranlarımı sunarım.

Antik Mısır inançlarının anlaşılmasının Dinler Tarihi ve İlahiyat alanındaki araştırmalara katkı sunacağını vurgulayan, gö-

rüş ve değerlendirmeleriyle çalışmama emek veren Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. İsmail Taşpınar'a ve Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Baki Adam'a teşekkürlerimi sunarım. Tez İzleme Komitesi'nde (TİK) yer alan Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hadis Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Kamil Çakın'a, çalışmamdaki transliterasyonların gözden geçirilmesi, düzeltilmesi ve paylaştığı kıymetli bilgilerle araştırmama önemli katkılar sunan Dr. Mukadder Sipahioğlu'na en içten şükranlarımı sunarım. Son olarak lisans eğitimim döneminde beni Dinler Tarihi alanına yönlendiren, ilmi kişiliğiyle hayatımda derin izler bırakan değerli hocam merhum Prof. Dr. Ömer Faruk Harman'ı minnet ve rahmetle yâd ediyorum. Kendisine şükranlarımı arz etmeyi bir vefa borcu olarak görüyorum.

Muhammet Salih ŞİMŞİR
İstanbul 25.07.2026

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1
A. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi	4
B. Araştırmanın Yöntemi	8
C. Araştırmanın Kaynakları	14
D. Ölüm ve Öteki Dünya Tasavvurları	20
1. Ölüm ve Ötesi	20
2. Öteki Dünya Düşüncesinin Kültürel Dönüşümü	31
E. Antik Mısır Medeniyetinin Kökenleri ve Tarihsel Gelişimi	40
I. BÖLÜM	
ANTİK MİSİR'DA ÖLÜM VE ÖTEKİ DÜNYA	57
A. Ölüm ve Öteki Dünyayı Tanımlayan Kavramlar	57
1. Ba (b3) Kişiliğin Hareketli Unsuru	62
2. Ka (k3) Yaşam Gücü	67
3. Akh (ꜥḫ) Kutsanmış ve Yüceltilmiş Varlık	72
4. Shut (šw.t) Gölge	81
5. İb (jb) Kalp ve Khet (ḫ.t) Beden	84
6. Duat (dwꜣ.t) Öteki Dünya	87
7. Akhet (ꜥḫ.t) Ufuk	96
8. Rosetau/ra-setja (r'-stꜣ) Karanlık Yeraltı Gecitleri	98
B. Antik Mısır Cenaze Metinlerinde Öteki Dünya Mitleri ve Kozmoloji	103
1. Piramit Metinler	107
2. Tabut Metinleri	112
3. Ölüler Kitabı	122
4. Diğer Cenaze Metinleri	128
II. BÖLÜM	145
ANTİK MİSİR'DA ÖTEKİ DÜNYA TASAVVURUNUN İNŞASI:	
TANRILAR, RİTÜELLER VE MEZAR UYGULAMALARI	145
A. Ölümle ilgili Tanrı ve Tanrıçalar	145

1. Güneş Tanrısı Ra ve Osiris: Süreklilik ve Yeniden Diriliş	147
2. Tanrıça Nut: Yeniden Doğuş	154
3. Tanrıça Maat: İlahi Düzen	158
4. Batı Yakası ve Tanrıça İmentet	163
B. Ölüm Sonrası Geçiş Törenleri ve Uygulamalar	165
1. Yaşayanlar ile Ölüler Arasında Süreklilik	166
2. Mumyalama	171
3. Ağız Açma Ritüeli	181
C. Mezar Ekipmanları ve Büyülü Nesneler	186
1. Muskalar	190
2. Büyülü Resim ve Heykeller	194
III. BÖLÜM	199
ANTİK MİSİR ÖTEKİ DÜNYA TASAVVURLARININ ANA TEMALARI:	
YARGI, ÖDÜL/CEZA VE YOK OLUŞ	199
A. Öteki Dünya'ya Geçiş ve Yargılanma	201
1. Öteki Dünya'ya Yolculuk	205
2. Osiris'in Yargı Salonu ve Kalbin Tartılması	210
B. Ödül: Sekhet Hetep/Sunu Bahçeleri (şh.t-ḥtp) ve Sekhet Iaru/Sazlık Arazi (şh.t-jꜣr.w)	215
C. Ceza: Ateş, Azap ve Yok Oluş	235
D. Öteki Dünya Tasavvurlarının Yayılması - Kraliyet Dışı Kullanım	250
SONUÇ	255
KAYNAKÇA	259
KRONOLOJİ	273
MİSİR HARİTASI	281
DİZİN	283

KISALTMALAR LİSTESİ

Bk.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Ed	: Editör
MÖ.	: Milattan Önce
MS.	: Milattan Sonra
ö.	: Ölüm
P.	: Papirüs
PM	: Piramit Metinler
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TM	: Tabut Metinleri
Vb.	: ve benzeri

